

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«НАУКА ТА ОСВІТА БЕЗ КОРДОНІВ»

*XXII Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція*

*«НАУКА ТА ОСВІТА: ДОСЯГНЕННЯ ТА
СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ»*

Тези доповідей

Частина 3

04 листопада 2019 р.

Запоріжжя

2019

УДК 0.82

ББК 94.3

Наука та освіта: досягнення та стратегії розвитку: XXII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція: тези доповідей, Запоріжжя, 4 листопада 2019 р. – Ч. 3. – Дніпро: ГО «НОК», 2019 – 66 с.

У збірнику містяться матеріали, подані на XXII міжнародну науково-практичну інтернет-конференцію «Наука та освіта: досягнення та стратегії розвитку». Для науковців, аспірантів, здобувачів, викладачів та студентів вітчизняних та зарубіжних вищих навчальних закладів та науково-дослідних установ.

Оргкомітет інтернет-конференції не несе відповідальності за матеріали опубліковані в збірнику. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Всі матеріали надані в авторській редакції та виражають персональну позицію учасника конференції. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Бібліографічний опис матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції зареєстровано в міжнародній наукометричній базі «*Google Scholar*».

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Adaryukova L. B. The integration of class and out-of-class activities as a fundamental principle of forming the self-educational competence of future cybersecurity specialists.....	5
Іванісова В. О. Використання інформаційно-комунікаційних технологій як чинник мотивації учнів на уроках французької мови....	9
Lysenko T. P. Personality-oriented system of foreign language learning in higher technical education institutions.....	13
Логвіна-Бик Т. А., Ревіна Д. О. Формування біологічного мислення при навчанні біології у загальноосвітніх закладах.....	16
Логвіна-Бик Т. А., Мангуш І. Ю. Формування дослідницьких вмінь у школярів при вивченні розділу «Рослини».....	22
Логвіна-Бик Т. А., Потапова О. М. Сучасні освітні технології на уроках біології.....	26
Овчаренко З. П. Застосування техніки нейролінгвістичного програмування при організації самостійної роботи студентів з іноземної мови.....	32
Бахтіярова Х. Ш., Середін Д. С. Сутність чинної педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів в Національному транспортному університеті.....	35
Скибицький І. Г. Дослідження впливу дозованої ходьби на стан серцево-судинної системи.....	40

СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Каретная О. А. Причины расторжения брака в молодой семье.....	43
--	----

МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ

Ляшок Н. Ю., Турчин С. С. Соціальна відповідальність як складова бренд-орієнтованої компанії.....	47
Миколайчук І. П., Сілко А. Б., Стреглова П. Г. Практичний підхід до оцінки кадрових ризиків на підприємстві торгівлі.....	51

ТУРИЗМ ТА РЕКРЕАЦІЯ

Диченко В. С., Кітченко В. А. Суспільно-географічний аналіз особливостей розвитку гастрономічного туризму у Полтавській області.....	58
Христенко Г. М., Герасимів З. М. Зелений туризм як перспективний напрям підприємництва.....	64

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

THE INTEGRATION OF CLASS AND OUT-OF-CLASS ACTIVITIES AS A FUNDAMENTAL PRINCIPLE OF FORMING THE SELF- EDUCATIONAL COMPETENCE OF FUTURE CYBERSECURITY SPECIALISTS

Adaryukova L. B.,

Candidate of Pedagogical Sciences,

Senior Lecturer of the Language Training Department

Donetsk National Technical University

Pokrovsk, Ukraine

The main task of the modern higher education is the formation of motivational, personal and technological readiness of a specialist to self-educate. In this context, the formation of students' self-educational competence is a top priority of the education system in general and higher education in particular. And it is the training of future cybersecurity professionals that needs special attention from educators. The national security depends on the organization of cybersecurity and the control of cyberspace integration, and therefore on the level of professional training of specialists in this sphere. Self-educational competence helps to solve pedagogical tasks in the conditions of rapid 'aging' of educational material, which requires the higher educational establishments to focus on innovative and advanced education of IT students in order to ensure their successful professional development.

The process of forming students' self-educational competence requires the determination of principles that guide and direct pedagogical activity and the educational process as a whole. The theoretical analysis of the problem, the results of experimental work have made it possible to determine that one of the

principles that should lie at the heart of the formation of future cybersecurity specialists' self-educational competence is the principle of integration of class and out-of-class activities.

Independent out-of-class work is the key to the formation of a qualified specialist with a high level of self-actualization and readiness for self-development and self-realization, since it is distinguished by voluntary character of performing some tasks, lack of strict regulation in time, decreased control of a teacher and construction of a personal educational strategy [2, p. 168]. This is why it is crucial to organize the learning process so that the boundaries between working in and out of the classroom fade. The learning process should not be limited to the classroom only. This can be achieved through the active use of modern ICT tools in the educational process, which creates the conditions for increasing the share of active forms of students' educational activities, intensifying their independence in acquiring knowledge and mastering the skills as well as for technological integration of class and out-of-class work [5, p. 135]. According to T. Koval, the leading direction in the developing of systems of professional training in information technologies is the construction of a holistic system based on personally-oriented and activity-based approaches, natural combination of traditional and computer-oriented teaching methods and means, implementation of traditional and distant forms of educational process organization under the principle of their mutual complement, in particular by introducing the e-learning in the process of independent out-of-classroom educational and cognitive activity, which should create favourable conditions for the organization of both independent work of students (full, limited, partial) and group educational activities of future specialists in the computer-based learning environment [1, c. 4].

The principle of integration of class and out-of-class work is an important principle for accelerating and improving the educational process. According to N. Rashevskaya, the model of integration of educational

technologies – traditional and distance, mobile and online and multimedia learning – is one of the promising approaches to the organization of training [3, p. 76]. The researcher believes that ‘the integration of class and out-of-class work in the learning process is possible through the use of pedagogical technologies and modern ICTs’ [4, p. 57]. However, for the efficiency of this process it is important for the teacher to manage, regulate, and control students’ learning activities. Not limited to the classroom, the educational process goes beyond educational institutions, thereby creating the preconditions for the continuity of learning. Students generally perceive independent work, preparation for classes, additional educational and research activity as something difficult and ‘for excellent students only’. Increasing the ‘status’ of out-of-class work shifts the focus to the importance of independent learning activities to achieve learning outcomes. The relevance and modern character of ICT tools, which help to eliminate the boundaries between the classroom and the students’ everyday environment, enhance learning activities and increase interest to the learning process.

During the educational process of students future cybersecurity specialists the necessary environment should be created by the implementation of a number of principles, one of which is the principle of integration of class and out-of-class work. This principle broadens the boundaries of the educational process, enabling it to be continuous and changing students’ attitudes toward self-education. It can be implemented through the control of independent work by the teacher and the possibility of real-time consultations; rapid feedback with the help of virtual learning space (teachers can create virtual classes using such platforms as Google Classroom, Edmodo, etc.); complex nature of independent work tasks that require several types of independent activity, such as initial analysis of a problem in the classroom, independent research activity, presentation of this activity results using cloud

technologies, reflexive analysis of the results and the teacher's analysis of the advantages and disadvantages in the classroom.

Thus, increasing the role of out-of-class independent work and changing its format leads to the transformation of flexible control of a teacher into self-control of students' educational activity, which certainly has a positive impact on the formation of independent learning skills, the systematic nature of which is the key to the formation of self-educational competence.

References

1. Коваль Т. І. Теоретичні та методичні основи професійної підготовки з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Т. І. Коваль. – К., 2008. – 44 с.
2. Палеха О. М. Організація самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у закладах вищої освіти України [Текст] / О. М. Палеха, С. А. Астахова, Н. . Мюллер // Молодий вчений. – 2019. – № 5, С. 168-171.
3. Рашевська Н. В. Мобільні інформаційно-комунікаційні технології навчання вищої математики студентів вищих технічних навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті / Рашевська Наталя Василівна ; ІТЗН НАПН України. – К., 2011. – 305 с.
4. Рашевська Н. В. Модель комбінованого навчання у вищій школі України / Рашевська Н. В., Семеріков С. О., Словак К. І., Стрюк А. М. // Сборник научных трудов. – Харків : Міськдрук, 2011. – С. 54-59.
5. Теорія і практика організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів : Монографія. Кол. авторів / ред. проф. О. А. Коновала. – Кривий Ріг : Книжкове видавництво Киреєвського, 2012. – 380 с.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЧИННИК МОТИВАЦІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

Іванісова В. О.,

вчитель французької та німецької мови

Бердянська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів № 16

з поглибленим вивченням іноземних мов

м. Бердянськ, Україна

Сучасну модель навчання складно уявити без використання новітніх технологій навчання французької мови – без використання мультимедійних засобів навчання та мультимедійних технологій навчання, які перетворюють навчання іноземній мові на живий творчий процес.

Одним із шляхів формування позитивного ставлення дітей до навчання є створення системи мотивів діяльності особистості. Оскільки мотивація школярів до навчання є важливим складником навчально-виховного процесу, то спрямованість дій будь-якого вчителя визначається його прагненням і життєвою необхідністю підвищити рівень мотивації навчання учнів – від негативного і нейтрального до позитивного, відповідального, дієвого.

Використання комп'ютерних технологій у викладанні іноземної мови дозволяє відійти від традиційних форм навчання й підвищити індивідуалізацію навчальної діяльності учнів, оптимізувати засвоєння мовних структур та граматичних правил, а також подолати монотонність заняття при формуванні мовленнєвої та комунікативної компетенції учнів.

Використання інформаційних технологій може відбуватися різними способами, відповідно до потреб конкретного уроку. Їх можна представити наступним чином:

- використання інформаційних технологій – як у фронтальній, так і в груповій роботі;
- використання електронних підручників, енциклопедій, словників, довідників, комп'ютерних навчальних програм тощо;
- використання окремих типів файлів (зображення, відео, аудіо, анімації);
- створення власних уроків (інтеграція різних об'єктів в один формат – презентації, web-сторінки) [1].

В своїй практиці викладання французької мови, використовую метод змішаного навчання. Змішане навчання – це метод, який поєднує в собі традиційне навчання «обличчям до обличчя» і деякі елементи дистанційного навчання [2]. Це цілеспрямований процес здобування знань, умінь та навичок в умовах інтеграції аудиторної і поза аудиторної навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу на основі взаємного доповнення технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання [3, с. 29].

До складу програм змішаного навчання може входити величезна різноманітність навчальних технік і підходів, наприклад, електронні уроки, практичне навчання, робота над конкретними проектами, електронні книги, мобільне навчання, навчальні ігри та симуляції та багато іншого [4].

Поширення французької мови є одним з пріоритетів французької дипломатії у світі. Міжнародний Центр педагогічних досліджень (СІЕР) – державна установа, що є представником Міністерства освіти за кордоном, зокрема в сфері популяризації французької мови в світі. Цьому центру відводиться головна роль в розробці методик в навчанні французької мови

як іноземної (FLE – français langue étrangère), а також в розробці методик навчання французької як другої мови (FLS – français langue seconde). Вони приділяють велику увагу питанням інтеграції сучасних технологій в процес викладання французької мови, розробці підручників для гібридного навчання, створення умов для вивчення французької мови поза стінами навчального закладу. З'являються підручники-гібриди, навчання за якими виходить за рамки навчальної аудиторії і переміщається в онлайн навчальний простір за допомогою використання електронних додатків.

Сучасний стан розвитку навчання французькій мові пропонує вчителю для використання у навчально-виховному процесі величезний арсенал методичних та дидактичних матеріалів. Це, в першу чергу, стосується автентичних навчально-методичних комплексів видавництва Франції: Hachette FLE та Clé international. На використанні матеріалів цих підручників базуються програми навчання французької мови, що націлюють учнів на навчання через комунікацію, більш природну ситуацію, а вчителів – на особистісно-орієнтований підхід до кожного учня. Ці підручники містять не лише аудіоматеріали для прослуховування, а й мультимедійні додатки, які пропонують учням велику кількість інтерактивних вправ для відпрацювання мовних (лексика, граматики) та мовленнєвих (аудіювання, читання, письмо, усне мовлення) навичок, які можуть використовуватись як на уроці, так і для самостійної роботи учнів вдома. Мультимедійні диски спираються на використання наочності, яка за допомогою комп'ютера є значно ефективнішою, використовують нові можливості презентації навчального матеріалу.

Окрім підручників, використання інформаційних технологій передбачає застосування різноманітних комп'ютерних програм та курсів навчального призначення.

Додаткові освітні ресурси являються невід'ємною частиною інформаційно-освітньої галузі.

Використання нових технологій – велика необхідність в навчальному процесі, закономірний етап розвитку педагогічних технологій і невід'ємна частина сучасної школи.

Таким чином, можемо зробити висновок, що в століття стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій інтеграція даних технологічних інновацій в процес навчання іноземних мов на сьогодні стало невід'ємною частиною вчителя іноземних мов. Використання інформаційних технологій на уроках є дуже гнучким, плідним, зручним і перспективним, що покращує якість комунікації та взаємодії між учнями та вчителем. Змішане навчання розвиває вміння самостійно організовувати роботу, отримувати і аналізувати знання, шукати інформацію, приймати рішення. Крім того, застосування моделі змішаного навчання сприяє розвитку критичного мислення у учнів, формуванню вмінь застосовувати отримані знання на практиці під час комунікації, ефективному засвоєнню нового матеріалу.

Використання мультимедійного середовища активізує процес навчання, підвищує ефективність засвоєння матеріалу, прищеплює інтерес учнів як до знань, так і до процесу їх отримання.

Література:

1. Кукла О. В. Нові інформаційні технології у навчанні англійської мови.
2. Логинова А. В. Смешанное обучение: преимущества, ограничения и опасения [Текст] / А. В. Логинова // Молодой ученый. – 2015. – №7. – С. 809-811.
3. Стрюк А. М. Система «Агапа» як засіб навчання системного програмування бакалаврів програмної інженерії [Текст]: дис. ... канд. пед.наук: 13.00.10 / Андрій Миколайович Стрюк. – К., 2012. – 312с.

4. Духніч Ю. Смешанное обучение [Электронный ресурс]: Портал проекту «Smart Education» / Ю. Духніч. – Режим доступу: <http://www.smart-edu.com/bended-learning.html>.

PERSONALITY-ORIENTED SYSTEM OF FOREIGN LANGUAGE LEARNING IN HIGHER TECHNICAL EDUCATION INSTITUTIONS

Lysenko T. P.,

Senior lecturer of the Faculty of Linguistics

National Technical University of Ukraine

“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

Kyiv, Ukraine

As a foreign language is a humanitarian discipline, essentially aimed at humanizing the process of teaching in a technical university and improving the student's personality, the language itself and its teaching could not overcome the contradiction between the growing need for creative autonomy of the individual and the practice of teaching. Changing the social situation in the country requires a person capable of making a difference in society. The education system should meet the needs of the student in language education, create favorable conditions for the development of intellectual, creative potential of each student, therefore, must be personally oriented and able to create the conditions necessary for the realization of personal goals, needs and opportunities through learning. In person-centered learning, learning itself is defined not as knowledge transfer, skills development, and learning organization, but first of all creation of conditions for realization of personal needs of the student in the field of language education [2].

For realization of personally oriented learning of a foreign language in a technical university, the educational process was proposed to be considered as a methodical system consisting of six structural components: purpose, content, means of communication (methods, techniques, means), subject and object of training, organizational forms of educational process. It was determined that the creation of conditions for the full manifestation and development of the personal functions of the subjects of the educational process is the most important in a personally oriented system of training. Therefore, there is a need to create psychologically comfortable conditions, through which the development of the student's personality, able to consciously and reasonably learn, acquiring linguistic, communicative and socio-cultural competences.

The following necessary components are the means of communication: methods, techniques, tools. Personally oriented learning means that all methodological decisions – the organization of educational material, techniques, methods and means used – pass through the lens of the student's personality. Such training takes into account the individual characteristics of the student as a person through the content and form of the educational tasks themselves, because of the nature of communication with him. Tasks are formulated in such a way that they stimulate cognitive activity, support and direct learning activities, without focusing on mistakes [1]. This component of the system must be implemented at all levels of the education system using active communication methods, techniques and learning and control tools.

The main method of learning is the case study method, which is a dialog method of teaching. It should be remembered that personally oriented learning changes the basic scheme of interaction between teacher and student, that is, subject-subject relations. Instead of the widespread scheme of interaction: the teacher – the subject of pedagogical influence and management, the student – the object of this influence – there is a scheme of the subject-subjective, partnership educational cooperation of the teacher and students in

jointly organized by the teacher solving educational cognitive and communicative tasks. Such training changes the content of the concepts of subjects of educational cooperation and interaction, the learning process is organized as a partnership between the teacher and the student, which requires the teacher to create a comfortable learning environment, psychological atmosphere in which the socio-psychological needs and opportunities of the student: the need for recognition, respect, attention from the teacher and other students of the group.

The next component of the system is the organizational form of the educational process, which is introduced for the first time in the well-known in pedagogy and methodology five-component system as the sixth component and is considered as the level organization of the educational process. The level organization of the process involves the accounting of the student's readiness for learning a foreign language at one of three levels: basic, bachelor's, master's. The level determines the student's readiness to study in specially prepared programs for the elementary, intermediate and advanced levels.

The above allows you to determine the characteristics of a developed personally-oriented foreign language learning system. Such characteristics are: 1) creation of comfortable conditions for learning and self-study taking into account the individual abilities of each student and his development; 2) accounting of student's levels of readiness for learning; 3) reinforcement of positive learning motives; 4) activation of his work [3].

Thus, in the implementation of the educational process, taking into account the above characteristics, the learning process becomes a process of thinking about learning.

References:

1. Аверьянова С. В. Личностно ориентированная система языкового образования. Внешнеэкономический вестник. 2011. № 5. URL:

<http://cyberleninka.ru/article/n/lichnostno-orientirovannaya-sistema-yazykovogo-obrazovaniya>

2. Пути повышения культуры речи будущего учителя. URL: http://superinf.ru/view_helpstud.php?id=2441.

3. Цатурова И. А. Многоуровневая личностно ориентированная система языкового образования в высшей технической школе. URL: http://www.jeducation.ru/5_2003/26.html.

ФОРМУВАННЯ БІОЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ПРИ НАВЧАННІ БІОЛОГІЇ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Логвіна-Бук Т. А.,

*вчитель-методист, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри ботаніки і садово-паркового господарства
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Україна*

Ревіна Д. О.,

*магістрантка кафедри ботаніки і садово-паркового господарства
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Україна*

В зв'язку з радикальною зміною методологічних парадигм вивчення природничих наук у навчальних закладах, вчителі та методисти з біології прийшли до висновку, що необхідно сформувати у учнів системне мислення про живу природу як середовище існування, а також

стратегію поведінки сучасної людини в біосфері. Тому основна мета шкільної біологічної освіти – сформувати у учнів цілісну картину живої природи на основі емоційно-ціннісного ставлення до людей, природи, до світу взагалі. Це дає можливість розкрити перед учнями системність світу загалом та живої природи зокрема; висвітлити універсальність та різноманітність основних форм організації життя; довести положення про те, що природа є ієрархічною системою і кожний член ієрархії забезпечує зв'язки з системою. Як зазначає О. К. Богданова, пізнання сутності об'єктивної реальності – одна з цілей навчання. В основу процесу навчання покладено дві класичні формули, що визначають суть пізнання, його шляхи та форми: 1) пізнання є відображення у свідомості людини об'єктивно існуючої реальності; 2) від живого споглядання до абстрактного мислення, і від нього – до практики. Саме такою формулою визначається діалектичний шлях пізнання істини [1; с. 3]. Розвиток біологічних понять має здійснюватися поетапно. Психологами встановлені такі етапи в розвитку понять: спостереження одиничних предметів і явищ; збагачення спостережень; виявлення загальних та істотних ознак досліджуваних предметів і явищ; уточнення; визначення понять; вправи і практична перевірка; розширення і поглиблення понять.

Кожне біологічне поняття у своєму розвитку має бути засвоєно учнями настільки, щоб вони могли ними вільно оперувати. Навчити учнів оперувати поняттями можливо лише завдяки їхній активній розумовій діяльності, що вимагає від учителя ретельної роботи і, в першу чергу, над собою [1; с. 12-22]. Сучасні досягнення молекулярної біології, генетики, цитології, екології, еволюційної біології свідчать про фундаментальні теоретичні узагальнення, які визначають стратегію наукового пошуку, до яких відноситься клітинна; хромосомна, генна та еволюційна теорії, а також концепції біогеоценозу, біосфери, рівнів організації біологічних систем [4]. Процес пізнання природи та її законів нелегкий. Він

усвідомлюється поступово, шляхом спостережень і відкриття нових фактів і закономірностей. Мандруючи рідним краєм, школярі ставлять собі за мету – відкрити і пізнати нове, вчитися спостерігати природу і розуміти її закони, дбати про збереження природних багатств. Вивчаючи рідний край, здійснюючи свої маленькі відкриття, учні ознайомлюються з досвідом складних взаємовідносин природи і суспільства. Це призводить до самовизначення, а в кінцевому результаті – до морального становлення особистості до навколишнього середовища, довкілля. Формуванню будь-якого біологічного поняття передують актуалізація опорних знань – відтворення в пам'яті учнів знань, уявлень, життєвого досвіду, що є одним із дидактичних принципів зв'язку шкільної науки з життям. Економний спосіб актуалізації опорних знань учнів – фронтальна бесіда, у процесі якої, як правило, тільки окремі учні активно пригадують раніше засвоєні знання, більшість же залишаються пасивними, але більш ефективною, на нашу думку, є «мозкова атака», яка передбачає активну участь кожного школяра у процесі пошуку інформації [5]. Знання про зовнішній і свій внутрішній світ людина здобуває в процесі чуттєвого та логічного ступенів пізнання дійсності за допомогою пізнавальних психічних процесів: відчуття, сприймання, мислення, уяви [2]. До чуттєвого пізнання належать відчуття, сприймання, уява; до логічного – поняття, судження, висновки. Необхідною умовою формування понять є уява, яка створюється в пам'яті людини, головним чином, на основі сприймання нею предметів і явищ навколишньої дійсності. Сприймання ж виникає на базі відчуття. Таким чином, хоча поняття і є вищим ступенем відображення світу, водночас воно безпосередньо пов'язане з почуттєвим досвідом як своїм початковим джерелом. Найголовнішими умовами, які забезпечують усвідомлення учнями актуальності формування спеціальних біологічних понять та загально-біологічних понять, є такі:

1. Застосування учнями біологічних знань для пояснення явищ, які вони спостерігають у повсякденному житті. З цією метою доцільно під час вивчення теми на кожному уроці пропонувати учням відповідні запитання, наприклад, спробувати пояснити, яке значення в природі й житті людини мають ті чи інші рослини, тварини, явища, природні об'єкти тощо.
2. Застосування біологічних понять у нестандартних умовах для розв'язання проблем у інших сферах життя (мистецтві, археології, історії, тощо). Наприклад, можна поставити таке питання: «Чи може досвідчений анатом за кістками померлого вирішити, чи був той спортсменом, вантажником або людиною, у якої життя малорухоме?».
3. Систематична робота із забезпечення міжпредметної інтеграції знань для розв'язання проблем.
4. Включення учнів у навчально-дослідницьку та проектну роботу.

Учень повинен мати можливість застосовувати свої знання з біології під час вивчення інших наук (природничих і гуманітарних), читати відповідні навчальні та наукові матеріали. Учнівські конференції з біології, вікторини, ділові ігри – усі ці види діяльності викликають зацікавлення у учнів, стимулюють бажання вчити біологію та демонструють необхідність практичного оволодіння нею. Чим більше ці види діяльності будуть використовуватися на уроках біології та в позаурочний час, тим рідше буде виникати проблема мотивації навчання [3]. В процесі формування біологічних понять перед учителем постають такі завдання: організувати діяльність учнів з відбору істотних, інваріантних ознак; навчити правильно узагальнювати та конкретизувати. Процеси узагальнення та конкретизації взаємодіють між собою, збагачують й уточнюють один одного. Образне мислення є підґрунтям для мислення понятійного, але дуже важливо, щоб мислення не залишилося на рівні образного. Цьому сприяють спочатку схематичні

зображення понять, а потім – перехід від зображувальної наочності до словесно-образної наочності. Формування понять вимагає від учня високого рівня абстрактних розумових дій, який буде тим вищий, чим сильніший зв'язок із чуттєвим досвідом, уявленнями. Отже, поняття неможливо сформувані без опори на відповідний чуттєвий досвід. При цьому набуває особливого значення цілеспрямована й систематична робота на чуттєвому етапі пізнання (відчуття, сприйняття, уявлення). До ознак біологічних об'єктів належать морфологічні, анатомічні, фізіологічні особливості та інші. У процесі засвоєння школярами багатьох навчальних предметів велике значення мають образи об'єктів, що вивчаються. Зокрема, викладання дисциплін природничо-наукового циклу: природознавства, ботаніки, зоології, фізичної географії неможливе здійснювати без формування яскравих, емоційний і насичених образів конкретних природних зон, ландшафтів, представників флори, фауни. Засобами створення таких образів вважаються передусім натуральні наочні об'єкти, наочні посібники, слово вчителя, науково-популярні та художні описи об'єктів вивчення. Проте в методиці й практиці навчання не завжди враховується, що зміст образу, його чіткість, повнота, стійкість залежать не тільки від засобів і методів навчання, але й від особистого досвіду дітей. Зміст образу не зводиться до уявлень, що акумулюють результати спостережень учня, його враження. У цей зміст входить і ставлення, що склалося в дитини до об'єкта, і викликані ним емоції. Нерідко і вчителів, і школярів здається, що суб'єктивна забарвленість образу, пов'язана з досвідом, не має стосунку до засвоєння навчального матеріалу, а дані життєвої практики можуть навіть заважати процесу навчання. Таким чином, формування системи знань учнів з біології та формування біологічного мислення відповідає структурі теорії, передбачає оволодіння учнями методологією, тобто знаннями про

біологічні знання, емпіричні й теоретичні методи дослідження, наукове пізнання.

Література:

1. Богданова О. К. Сучасні форми і методи викладання біології / О. К. Богданова. – Харків: Основа, 2007. – 45 с.
2. Логвіна-Бик Т. А., Бик Н. В. Нові горизонти української освіти у сучасному світі / Т. А. Логвіна-Бик, Н. В. Бик. – Людина віртуальна: нові горизонти: зб. наукових праць / за заг. ред. д. філос. н. Журби М. А. – Монреаль: СРМ «ASF», 2019. – С. 101-103.
3. Логвіна-Бик Т. А., Бик Н. В. Особистісно-професійний розвиток вчителя біології в новій українській школі / Т. А. Логвіна-Бик, Н. В. Бик / Особистісно-професійний розвиток учителя Нової української школи: світові освітні практики, український контекст: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (6-8 червня 2019 р., м. мелітополь, Україна) / Ред.-упоряд. Дубяга С. М., Яковенко І. О. – Мелітополь: ФОП Однорог Т. В., 2019. – С. 157-162.
4. Логвіна-Бик Т. А., Бик Н. В. Реалізація інтегрованого підходу в освітній галузі в навчанні майбутнього вчителя біології / Т. А. Логвіна-Бик, Н. В. Бик. – *Virtus: Scientific Journal* / Editor-in-Chief M.A.Zhurba/ – April, № 23, part 1, 2018. – С. 116–120.
5. Логвіна-Бик Т. А., Бик Н. В. Організація роботи школярів на уроках біології за методикою Едварда де Боно «Шість капелюхів мислення» / Т. А. Логвіна-Бик, Н. В. Бик / Педагогічна інноватика: досвід та перспективи Нової української школи / за заг. ред. А. М. Солоненка, І. А. Мальцевої, Л. Ю. Москальової. – Мелітополь: Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2019. – С. 140-144. (монографія).

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ ВМІНЬ У ШКОЛЯРІВ ПРИ ВИВЧЕННІ РОЗДІЛУ «РОСЛИНИ»

Логвіна-Бик Т. А.,

*вчитель-методист, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри ботаніки і садово-паркового господарства
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Україна*

Мангуш І. Ю.,

*магістрантка кафедри ботаніки і садово-паркового господарства
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Україна*

Навчання – це процес організації і управління засвоєння учнями системи знань про суспільство, природу, людину і розвиток на цій основі їх пізнавальних сил, наукового світогляду та позитивних людських якостей. Дослідницькі навички – це вміння побачити проблему, поставати питання, висувати гіпотези, або робити припущення, давати визначення термінам, систематизувати вміння та навички спостереження; виконувати експерименти, вміння робити висновки, вміння структурування матеріалу, вміння доводити та захищати свою точку зору.

Наукове дослідження – це вид пізнання, цілеспрямоване й систематичне освоєння предметів, під час якого застосовують наукові засоби та методи, і завершується формуванням знання про предмет дослідження. Під час процесу практично–дослідницької роботи школярів, під керівництвом учителя біології, формуються умови для розвитку

дослідницьких вмінь учнів, які містять не тільки основні знання та дослідницькі вміння, а й зацікавленість школярів у дослідницькій роботі. Певний рівень дослідницьких знань формується під час урочної діяльності за умови що вчитель використовує різні види практично – дослідницьких завдань, проводить лабораторні та практичні роботи. Для досягнення поставлених цілей на заняттях з біології слід формувати в школярів зацікавленість до освоєння навчального предмета та дослідницької роботи. Дослідницька робота включає три етапи розвитку мислення, що відповідає трьом видам навчально – пізнавальних завдань: формування понять, інтерпретація відомостей, використання принципів та правил. Дослідницькі якості школярів особливо розкриваються при використанні навчально практичних методів, що включають різні види роботи учнів та вчителя, але при цьому потребують великої самостійності учнів. Навчально – дослідницька діяльність учнів на уроках біології включає три етапи розвитку мислення, що відповідає трьом видам навчально – пізнавальних завдань: формування понять, інтерпретація відомостей, використання принципів та правил. Також дослідницькі вміння школярів формуються під час використання практичних методів, до яких входять різні види роботи учнів і вчителя [2]. За допомогою теоретичних та практичних прийомів на уроках біології у шостому класі слід активізувати пізнавальну діяльність школярів, яка залежить від використання в навчальному процесі методів навчання, що розкривають когнітивну активність школярів і таким чином підвищують якість та ефективність процесу навчання. До практичних методів відносяться: а) діяльність, пов'язану з розпізнаванням і визначенням природних явищ; б) спостереження з подальшим записом явища; в) виконання експерименту, проведення практичних і лабораторних робіт; г) проектна робота [3]. Розпізнавання і визначення здійснюють, застосовуючи різний роздавальний матеріал, який вимірюють, розчленовують, фіксують за

допомогою найпростіших знарядь: луп, скальпелів, препарувальних голук, ножиць, вимірювальних інструментів. Екскурсії у природу дають більше можливостей розпізнавати і вивчати навколишній рослинний світ. Порівнюючи в природних умовах рослини та їх органи, учні одразу бачать в них спільне та відмінне. На екскурсії, виконуючи практичне завдання збирання матеріалу, учні використовують знання про спільні й відмінні риси рослин на практиці [1]. Провідними серед наукових методів дослідження є спостереження й експеримент. Спостереження – безпосередня оцінка явищ дійсності. Під час організації спостережень вчитель біології має багато можливостей. Учні можна організувати за індивідуальними завданнями, або робота у групі при виконання лабораторних і практичних робіт на уроці. Вчителю потрібно працювати з такими принципами, щоб успішно розвивати в учнів спостережливість, а саме: вчитель повинен поставити зрозумілу і чітку ціль спостереження перед дітьми, спостереження повинне бути точним і детальним. В цьому учням допоможе план спостережень, який вчитель розроблює разом з дітьми. Спостереження повинне бути поетапне і систематичне. Однією з характерних ознак спостережень є взаємозв'язок сприйняття з процесом мислення, що виникає під час порівняння предметів, або явищ, встановлення причинного зв'язку, різниця між ними полягають в умінні зробити теоретичні і практичні висновки. Учні обов'язково ведуть систематичні записи в щоденнику спостережень і підбивають підсумки проведеної роботи при спостереженнях. Під час проведення екскурсії вчитель організує самостійні спостереження, які дають змогу ознайомлювати школярів з життям рослинних організмів у природних умовах і з'ясувати їх взаємозв'язки з навколишньою природою [4]. Таким чином, за допомогою теоретичних та практичних прийомів на уроках біології при вивченні розділу Рослини зафіксували активізацію пізнавальної активності та діяльності учнів, яка залежить від

використання в навчальному процесі активних методів навчання, що розкривають когнітивну активність школярів. До практичних методів відносимо діяльність, пов'язану з розпізнаванням і визначенням природних явищ; спостереження з подальшим записом явища; виконання експерименту, проведення практичних і лабораторних робіт; проектна робота. Формуванню дослідницьких та практичних вмінь та навичок школярів сприяє: а) вміння працювати з лупою й світловим мікроскопом; б) проведення спостереження в природі; в) виготовлення найпростіших мікропрепаратів; г) проведення елементарних дослідів з вивчення життєдіяльності організмів; ґ) розпізнавання організмів з різних таксономічних груп; д) використання здобутих на уроках біологічних знань для догляду за зеленими насадженнями й вирощування культурних і декоративних рослин; е) розпізнавання частин клітин, тканин, органів рослин; є) аналіз головних ознак рослин різних таксономічних груп, порівняння певних біологічних об'єктів й процесів, знаходження в них ознак подібності й відмінності; ж) встановлення зв'язків між будовою та функціями клітин, тканин, органів рослин та їхніх систем в організмі; з) виявлення впливу факторів довкілля на організми та інше.

Література:

1. Богданова Д. К. Преподавание биологии в современной школе / Д. К. Богданова. – Донецк: ДонГУ, 2013. – 241 с.
2. Зозульська Е. С., Логвіна – Бик Т. А. Формування дослідницьких вмінь учнів на уроках біології / Е. С. Зозульська, Т. А. Логвіна – Бик / Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції STEM – освіта як напрям модернізації методик навчання природничо-математичних дисциплін у середніх і вищих навчальних закладах, 26–27 квітня 2018 р. – Херсон: ХДУ, 2018. – С. 102–103.

3. Логвіна-Бик Т. А., Бик Н. В. Формування готовності майбутніх учителів біології та природознавства до роботи в умовах нової української школи / Т. А. Логвіна-Бик, Н. В. Бик / Актуальні питання підготовки майбутніх фахівців педагогічної освіти в умовах освітніх трансформацій: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (26 грудня 2018 р., м. Мелітополь). – Мелітополь, 2018. – С. 89-92.
4. Логвіна – Бик Т. А., Шумейко І. М. Розвиток особистості учня на уроках біології / Т. А. Логвіна – Бик, І. М. Шумейко / Роль освіти у формуванні життєвих цінностей молоді: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих учених (30 жовтня 2015 року) / Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького. – Мелітополь: Видавництво МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. – С. 216 – 217.

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ

*Логвіна-Бик Т. А.,
вчитель-методист, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри ботаніки і садово-паркового господарства
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Україна*

*Потанова О. М.,
магістрантка кафедри ботаніки і садово-паркового господарства
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Україна*

Важливе місце в сучасному навчальному процесі посідає проблема оновлення змісту та методів навчання з біології. Пошук нових освітніх технологій та методів навчання зумовлюється у процесі вивчення біології низкою чинників, серед яких домінують такі: докорінна зміна цілей освіти; нове соціальне замовлення, що робить необхідними культурне і духовне зростання. В основу побудови сучасної освіти і навчання покладений особистісно-орієнтований підхід, який створює умови, за яких учень стає суб'єктом процесу навчання; стратегія сучасного навчання визначається концепцією діяльнісного підходу, що базується на ідеї розвивального навчання. У педагогічному процесі на уроках біології слабкою ланкою є характер керівництва пізнавальною діяльністю учнів, недостатній контроль за ходом засвоєння навчального матеріалу, що не сприяє інтелектуальному розвитку учнів та формуванню пізнавальної активності. Основою диференційованого навчання є глибоке знання індивідуальних особливостей і навчальних можливостей дітей, рівня їхнього психологічного розвитку на даному етапі. З цією метою у процес навчання біології вводять такі сучасні освітні технології: інтерактивні, ігрові, опорних схем та знакових моделей, модульно-блочного навчання, перспективно-випереджувального навчання, групове навчання, диференційоване навчання [2], «мозковий штурм» [3], технологія критичного мислення, індивідуальне навчання, розвиваюче навчання.

Розробка колективного способу навчання школярів як нової педагогічної технології почалась ще в 80-90-ті роки ХХ століття. З того часу переконливо доведено ефективність і перспективність технології колективного способу навчання. Даний спосіб навчання методисти визначають як особливим чином організований процес навчання та спілкування школярів. В залежності від структури спілкування визначаються і структурні форми організації навчання. Індивідуально

форма роботи відображає структуру опосередкованого спілкування (учень – навчальний матеріал); парна форма відповідає структурі спілкування в парі (вчитель – учень, учень – учень); групова форма спілкування: вчитель – учні класу, колективна форма навчання – спілкування кожного один з одним. Остання форма навчання може бути подана в парах змінного складу, коли кожен учень по черзі і індивідуально працює з усіма учнями класу або навчальної групи під загальним керівництвом вчителя [1].

На колективних заняттях використовуються різні методичні заходи (спільне вивчення окремих тем). Кожен спосіб навчання у складі навчальної технології вирішує певні дидактичні задачі: вивчення нового, закріплення, узагальнення. Вчитель вчить дітей читати вголос, складати питання по тексту, виділяти головні думки, знаходити ключові слова, працювати з термінами і поняттями, узагальнювати, складати опорні конспекти, порівняльні таблиці і тому подібне. Нарешті, необхідно лише навчити учнів працювати в парі: слухати один одного, доводити до розуміння навчальний матеріал, тобто вести звичайний та розвивальний діалог, бути педагогом, бути фахівцем своєї справи. В цей період школярі працюють в парах постійного складу. Учні вчаться працювати відносно алгоритмів, які закладені в картку і відповідають дидактичній меті завдання. Алгоритм діяльності (індивідуальна робота і робота в парі) поступово учні виконують автоматично – формується навички спільної роботи. На початку роботи за новою технологією навчання доводиться витратити досить багато часу на підготовку дидактичного матеріалу, на формування та розвиток навчальних компетентностей. У підготовці та проведенні уроку вчитель біології виконує різноманітні функції [2]. В діяльності учителя біології виділяють конструктивну, організаційну, комунікативну та гностичну функції. Організаційна функція полягає в залученні учнів до виконання запланованих видів навчальної діяльності, стимулюванні та цінуванні, під яким розуміють вираження вчителем своєї

радості з приводу досягнень учнів. Конструктивна функція реалізується у основних двох напрямках: конструюванні змісту, що передбачає відбір навчальної інформації до уроку, і конструюванні процесу її засвоєння, що включає добір методичних прийомів і засобів навчання, підбір найефективніших методів навчання та методичних прийомів, необхідних для успішного перебігу цієї діяльності. Комунікативна функція вчителя полягає в установленні таких взаємовідносин між учнями на уроці, які б сприяли підвищенню ефективності навчальної праці [3]. Гностична функція передбачає забезпечення наукового підходу до організації навчального процесу, який базується на врахуванні доробку сучасної науки та практики з питань організації навчально-пізнавальної діяльності, особливостей психічного розвитку учнів даного класу, власного досліду. Основні складові ефективності уроку можна висвітлити таким чином:

1. Ретельне планування та підготовка до уроку та творчий підхід вчителя.
2. Глибокі теоретичні знання з біології та міцні знання з психології та педагогіки.
3. Комунікативність вчителя та емоційність проведення уроку.

За структурою уроки мають змінену структуру, тому відносяться до нестандартних видів уроку біології. Існують різні класифікації видів уроків. Професор І. П. Підласий виділяє більш, ніж 20 видів уроків, і дає їм педагогічну характеристику та значущість [5]. Проведення нестандартних уроків можна розглядати як обов'язковий елемент у системі новітніх педагогічних технологій

До нестандартних уроків потрібно віднести [5, с. 113]:

- уроки змістовної спрямованості: семінари, конференції, лекції; міжпредметні уроки; уроки на інтегрованій основі (уроки-панорами);
- уроки – змагання (уроки – аукціони, турніри, вікторини, конкурси);
- уроки суспільного огляду знань (консультації; взаємного навчання, консиліуми, уроки комунікативної спрямованості, усні журнали, уроки –

діалоги, роздуми, диспути, прес-конференції, репортажі, протиріччя, парадокси; театралізовані уроки (концерти, кіно – уроки, дидактичний театр); уроки – подорожі, дослідження, пошуки, розвідки, лабораторні дослідження, наукові дослідження); уроки з різновіковим складом учнів (у малокомплектній сільській школі);

- уроки-ділові ігри (суди, «Слідство ведуть знавці», імпрровізації); уроки драматизації (драматична гра, драматизація розповіді, імпрровізована робота в пантомімі, уроки – психотренінги).

Отже, технологія колективного способу навчання має всі шанси для широкого впровадження в навчальний процес всіх шкіл, тому що створює творчу атмосферу, доброзичливі відносини між учнями, а також між учнями та вчителем. Організовує, навчає та виховує саме освітнє середовище. Спокійно сприймається збільшення об'ємів інформації в кожному предметі та навчальному плані; адже учні вміють навчатися без стресів, без тиску, з задоволенням. Активно формується літературна мова, а також спеціальна – предметна [4]. Таким чином, рівень активності учнів на уроках біології залежить від використання на уроках нових освітніх технологій, методів, методичних прийомів і засобів навчання, що підвищують ефективність навчальної діяльності школярів є однією з найважливіших вимог до уроку біології. Все це дає можливість у міру оволодіння біологічними поняттями створити необхідну базу для їх подальшого використання, озброєння школярів навчальними вміннями, включити їх в активну пізнавальну діяльність, сформувати навчальні компетентності.

Література:

1. Логвіна-Бик Т. А., Бик Н. В. Нові горизонти української освіти у сучасному світі / Т. А. Логвіна-Бик, Н. В. Бик. – Людина віртуальна: нові

- горизонти: зб. наукових праць / за заг. ред. д. філос. н. Журби М. А. – Монреаль: CPM «ASF», 2019. – С. 101-103.
2. Логвіна-Бик Т. А., Бик Н. В. Організація диференційованого навчання учнів на уроках біології Т. А. Логвіна-Бик, Н. В. Бик / Педагогічна інноватика: досвід та перспективи Нової української школи / за заг. ред. А. М. Солоненка, І. А. Мальцевої, Л. Ю. Москальової. – Мелітополь: Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2019. – С. 145-152. (монографія).
3. Логвіна-Бик Т. А., Бик Н. В. Організація роботи школярів на уроках біології за методикою Едварда де Бона «Шість капелюхів мислення» / Т. А. Логвіна-Бик, Н. В. Бик / Педагогічна інноватика: досвід та перспективи Нової української школи / за заг. ред. А. М. Солоненка, І. А. Мальцевої, Л. Ю. Москальової. – Мелітополь: Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2019. – С. 140-144. (монографія).
4. Логвіна-Бик Т. А., Бик Н. В. Особистісно-професійний розвиток вчителя біології в новій українській школі / Т. А. Логвіна-Бик, Н. В. Бик / Особистісно-професійний розвиток учителя Нової української школи: світові освітні практики, український контекст: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (6-8 червня 2019 р., м. Мелітополь, Україна) / Ред.-упоряд. Дубяга С. М., Яковенко І. О. – Мелітополь: ФОП Однорог Т. В., 2019. – С. 157-162.
5. Подласый И. П. Педагогика. Новый курс: Учебник для студ. пед. вузов / И. П. Подласый. – В 2 кн. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения. – 576 с.

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІКИ НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНОГО ПРОГРАМУВАННЯ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

*Овчаренко З. П.,
старший викладач кафедри англійської
мови технічного спрямування № 1
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

Як відомо, мовна підготовка майбутніх представників технічних спеціальностей стає в один ряд зі спеціальною підготовкою професіонала і в великій мірі впливає на конкурентоздатність майбутнього випускника вузу на ринку праці. В даний час проблема підвищення ефективності підготовки з іноземної мови майбутніх інженерів може бути вирішена в результаті збільшення обсягу самостійної роботи з вивчення іноземної мови. Це пояснюється тим, що іноземна мова стає сполучним компонентом структури особистості. Необхідно відзначити, що навчання в технічному вузі має свої особливості, які полягають у тому, що велика частина навчального матеріалу відводиться для точних наук, а незначна частина годин залишається на вивчення іноземних мов, що не сприяє формуванню необхідних навичок і вмій [2].

Встановлено, що самостійна робота з оволодіння іноземною мовою студентів технічних вузів, в основному, носить індивідуальний характер і визначається особистісними уподобаннями і потребами в підтримці та вдосконаленні практичного рівня володіння мовою. Крім того, у студентів технічного вузу несформовані вміння, які необхідні для

опанування іноземних мов в період самостійних занять, що вимагають ініціативи та творчого вирішення поставлених завдань. Вищезазначене обумовлюється й тим, що у студентів ще в школі формується стереотип: якщо необхідно опанувати іноземну мову, то цього повинні навчити педагоги і студент не приймає на себе відповідальності за результат, що веде до ослаблення мотивації і творчого потенціалу. Таким чином, існує необхідність в організації самостійної роботи з іноземної мови з акцентом на індивідуальні особливості студента.

Ідеї індивідуалізації навчання знайшли своє відображення в диференціальній психології і конкретно в напрямку під назвою «нейролінгвістичне програмування» (НЛП). Під моделюванням в НЛП мається на увазі виявлення психічних стратегій індивідуума в результаті аналізу його мовних патернів (лінгвістичне) і невербальних реакцій [1]. Результати даного аналізу дозволяють створювати стратегії і прийоми (програмування), які можна використовувати для передачі досвіду іншим людям, а також застосовувати в інших контекстах. Принципи та поняття НЛП як засобу створення моделей вербальної поведінки дозволяють зробити висновок, що доступні спостереженню поведінкові прояви представляють собою поверхневі структури, які є результатом втілення в реальності глибинних структур мозку, які і є прихованим потенціалом.

Так в мові, наприклад, ці процеси мають місце при переході глибинних структур (сенсорних репрезентацій, які зберігаються в центральній нервовій системі) в поверхневі слова, знаки і символи, які ми використовуємо в повсякденній реальності. У кожної людини є свій канал сприйняття і зберігання інформації, своя так звана репрезентативна системна «модальність». Через провідний канал людині надходить основний потік інформації. Саме репрезентація і визначає, як організовується досвід людини, як вона описує навколишній світ. Це може відбуватися в образах (візуальна система), звуках (аудіальна

система) і відчуттях (кінстетика). Залежно від того, який канал сприйняття є домінантним диференціюють різні групи людей.

Кожен викладач має свій домінантний стиль мислення, який він, зазвичай, не усвідомлює, але який, тим не менш, лежить в основі його манери проведення навчальних занять. Студенти такого викладача, що володіють іншим стилем мислення, відчувають значно більше труднощів в навчанні, ніж студенти, що мають стиль мислення схожий зі стилем педагога. При розходженні стилів педагога і студента виникає «конфлікт стилів», наслідком якого виступає зниження успішності. З великою ймовірністю можна зробити висновок, що даний конфлікт можна попередити, пропонуючи студентам новий матеріал і типи вправ з урахуванням стильових властивостей їх інтелекту.

Так, наприклад, для студентів, які вивчають мову і володіють хорошою зоровою пам'яттю, вирішальне значення має не звук, а графічна форма слова. Такі студенти мислять графічними одиницями. Вони представляють візуально те, що написано від руки або надруковано; а коли говорять, ніби читають ці слова. Але практичне оволодіння іноземною мовою в більшій мірі пов'язане зі слуховою пам'яттю. Тому студент, у якого сильно і односторонньо розвинена тільки зорова пам'ять, повільно засвоює іноземні мови, так як, слухаючи слова, він намагається подумки уявити собі їх написання. Йому важко запам'ятати звук, інтонацію фрази. Вимова у нього, відповідно, погана. Якщо викладач коригує його, він робить розбір слова, в якому допущена помилка, і візуально уявляє собі цей розбір. Нажаль, це не сприяє позбавленню від помилок. Докладаючи значні зусилля протягом тривалого часу, такий студент може навчитися розуміти іноземну мову, ще складніше – розмовляти нею, а ось граматику він засвоює порівняно легко. Йому легше перекласти текст, ніж написати твір, легше засвоїти теорію, аніж набути практичних навичок.

Підсумовуючи вищесказане, робимо висновок, що оптимальна організація самостійної роботи з іноземної мови на технічному факультеті вимагає від викладача виявлення студентів зі схильністю до різних способів засвоєння мови і пропонування їм відповідних типів завдань, вміння згладити можливий конфлікт за рахунок гнучкого застосування тактик навчання або їх зміни.

Література:

1. Ахутина Т. В. Нейропсихологический анализ индивидуальных особенностей переработки лексической информации // Вопросы психологии. 2000. № 3. – С. 10-15.
2. Методичні вказівки до організації самостійної роботи студентів заочної форми навчання всіх спеціальностей КПІ ім. Ігоря Сікорського / Уклад. І. А. Сидоренко, Я. С. Грищенко. – К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. – 92 с.

СУТНІСТЬ ЧИННОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ТРАНСПОРТНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Бахтіярова Х. Ш.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри філософії та педагогіки
Національний транспортний університет
м. Київ, Україна*

Середін Д. С.,

студент факультету транспортних

Система освіти України має багатоступеневий характер і складається з багатьох підсистем, поміж яких особливого значення набуває професійна інженерно-педагогічна освіта.

Наразі підготовка фахівця, здатного виконувати професійну діяльність за можливим місцем працевлаштування, замінюється підготовкою фахівця, спроможного продовжувати освіту впродовж життя, прогнозувати, аналізувати та обирати раціональні шляхи та засоби передачі знань іншим, що вимагає ґрунтовної як професійної, так і психолого-педагогічної підготовки.

Ці положення передусім стосуються викладачів, які формують інтелектуальний потенціал суспільства і у яких прийняття творчих педагогічних рішень – обов'язкова ознака їхньої професійної діяльності. Слід зазначити, що серед педагогічних працівників інженери-педагоги формують особливу категорію спеціалістів, професійна діяльність яких обумовлюється двома складовими освіти: вищою інженерною та звершеною психолого-педагогічною.

Інженерний контекст для майбутнього фахівця передбачає не тільки наявність ґрунтовних технічних знань, але й здатність творчо вирішувати технічні завдання, трансформуючи технічну інформацію в педагогічні системи. Реалізація інженерного контексту в діяльності майбутнього інженера-педагога неможлива без педагогічного контексту, адже робота інженера-педагога чітко орієнтована на мету, зміст та організацію навчального процесу.

Актуальність питання визначення мети та змісту підсилена прийняттям Національної Рамки кваліфікацій (Постанова Кабінету

міністрів України № 1341 від 23.11.2011 р. [1], Законом України «Про вищу освіту» (№ 1556 від 01.07.2014 р.), ратифікацією Угоди про асоціацію з Європейським Союзом 16 вересня 2014 р.[2].

Проблема розробки основних принципів педагогічної освіти інженерно-педагогічних кадрів, в тому числі й окремих її напрямків, розглядалися у працях відомих дослідників: В. В. Бажутіна, С. Я. Батишева, В. С. Безрукової, І. Б. Васильєва, Н. М. Жукової, В. Д. Іванової, І. Є. Каньковського, О. Є Коваленко, В. С. Ледньова, П. О. Силайчева, М. Цирельчука та ін.

Способи формування елементів особистості майбутніх інженерів-педагогів, їх професійної компетенції запропоновано С. Ф. Артюхом, О. К. Беловою, Н. Е. Ергановою, Е. Ф Зеєром, М. І. Лазарєвим, М. П. Сибірською, Л. З. Тархан, Т. Хлебніковою, Є. В. Шматковим, О. І. Щербак та ін.

У цих працях акцентується увага на реальних проблемах, що виникають в інженерно-педагогічній освіті, пропонуються їхні часткові вирішення (поширення й уточнення термінологічної бази, визначення складових професійної діяльності, способи виділення професійних педагогічних компетенцій, доповнення новими питаннями змісту педагогічної підготовки, застосування тих чи інших підходів з метою поширення спектру технологій навчання, що мають переважати.

Також звертається увага на те, що має бути розроблено реальний та універсальний механізм конструювання змісту педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів, вибору відповідних технологій навчання, щоб він (механізм), працюючи на випередження, дозволяв формувати особистість, яка буде знаходитися у гармонії із собою та навколишнім середовищем, і здатну на високому рівні вирішувати професійні завдання адекватно динамічним умовам праці, готувати висококваліфіковані та висококультурні робітничі кадри.

Вивчення практики педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів в Національному транспортному університеті за спеціальністю 015 «Професійна освіта (транспорт)» впродовж 15 років надало можливість виявити суперечності, які негативно позначаються на кінцевому результаті їх підготовки, зокрема: а) між вузькою спеціалізацією знань і достатньо широким профілем загальнометодологічної підготовки; б) між сталими вимогами сучасних освітніх програм до підготовки майбутніх викладачів інженерних дисциплін і реальними можливостями освітнього процесу; в) між традиційно репродуктивними підходами до підготовки педагогічних кадрів і креативним характером педагогічної праці.

Зазначені суперечності зумовили пошук нових можливостей, нових підходів щодо розробки навчальних планів з урахуванням вимог, окреслених у «Національній Рамці компетенцій професій у сфері професійно-педагогічної освіти». Саме тому при проходженні акредитації спеціальності 015 «Професійна освіта(транспорт)» та підготовці відповідних матеріалів велику увагу було приділено педагогічній підготовці на більш високому рівні навичок та компетенцій, формування яких очікується в результаті навчання.

Питання про компетентність і кваліфікацію – це питання про цілі освіти, які виступають активним ядром норми якості освіти і , відповідно, її стандартів. Кваліфікаційний підхід припускає, що професійна освітня програма погоджується, як правило, з предметами праці, співвідноситься з їхніми характеристиками й свідчить про те, які здатності, готовності, знання й відносини оптимально пов'язані з професійною діяльністю фахівця в різноманітних ситуаціях освітнього процесу.

З огляду на це, в освітні програми підготовки майбутніх інженерів-педагогів окрім традиційних дисциплін «Педагогіка», «Психологія», «Дидактичні основи професійної освіти», «Методологічні

засади професійної освіти», «Теорія та практика виховної роботи», «Методика професійного навчання», «Педагогічна майстерність та інноваційні технології», «Основи наукових досліджень» додатково були включені такі предмети, як «Основи інженерно-педагогічної творчості», «Риторика», «Менеджмент освіти», «Чинники працевлаштування», «Комунікативні процеси у професійній педагогічній діяльності», «Креативні технології навчання».

Таким чином, структура професійної підготовки інженерно-педагогічних кадрів повинна визначатися за допомогою компетентнісного підходу до навчання, відповідно до якого спочатку надаються теоретичні знання за встановленими компетенціями (методологічна, проектувальна, комунікативна, креативна, науково-дослідна, менеджерська), на ґрунті вивчення яких формуються навички, уміння, професійні дії та якості особистості майбутнього інженера-педагога. Постійний аналіз цих вимог, нових професійних функцій, досягнень сучасної педагогічної науки вимагає від педагогічного колективу НТУ безперервного та швидкого реагування на неминучі подальші зміни у професійній освіті.

Попри всі перешкоди і суперечності, як зазначає академік Н. Г. Ничкало, обґрунтованим є положення про те, що «без адекватної освіти, яка створює критичну масу кваліфікованих та освічених людей жодна держава не в стані забезпечити реально сталого розвитку на ендогенній основі»[3, с. 4].

Література

1. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» № 1341 від 23.11.2011 р. [Електронний ресурс] // Кабінет міністрів України-Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

2. Закон України «Про вищу освіту» чинне законодавство. (ОФЦ.ТЕКСТ) – К. : Паливода А. В., 2014.
3. Ничкало Н. Г. Сучасні тенденції і проблеми неперервної професійної освіти // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: Методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. / Ред. кол. І. А. Зязюн (голова) та ін. –К. :Вінниця: ДОВ Вінниця, 2000 – с. 12.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ДОЗОВАНОЇ ХОДЬБИ НА СТАН СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ

Скибицький І. Г.,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри спортивного вдосконалення
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

Головною метою занять циклічними вправами, як відомо, є покращення фізичного стану людини, та відповідно, підвищення його працездатності. В основі розвитку фізичної працездатності людини лежить здатність організму до використання кисню [1, с. 27; 2, с. 58]. Для того, щоб досягти кращої утилізації кисню в організмі, необхідно виконувати вправи в відповідних режимах енергозабезпечення [3, с. 75]. Кожний режим енергозабезпечення характеризується відповідними показниками частоти серцевих скорочень (ЧСС). Кількісний показник ЧСС людини має вікові обмеження. Найбільш популярними є натурні

обмеження; до 18 років максимальне ЧСС при виконанні фізичних навантажень – 200 ударів за хвилину, в 25 – 190, в 30 – 180, в 40 – 170, в 50–160, в 50–150 відповідно [1, с. 39]. Слід зауважити, що ці рекомендації стосуються людей, які ведуть активний спосіб життя. Але для оздоровлення організму достатньо активних рухів з підвищенням пульсу до 90–130 ударів за хвилину при виконанні циклічних вправ.

Самим простим та доступним засобом зміцнення здоров'я людини є ходьба. Тому дослідження впливу різних режимів ходьби є актуальним.

Мета роботи. Дослідити вплив дозованої ходьби на показники ЧСС.

Для вирішення цієї мети було проведено дослідження, в якому приймало участь 40 чоловік, віком від 20 до 40 років, які не займалися раніше спортом та вели малорухомий спосіб життя. Вони виконували чотири режими ходьби.

Перший режим повільний. Швидкість ходьби від 3.3 до 3.5 км. на годину при частоті кроків 70-80 за хвилину. Другий – середній, швидкість від 5,1 до 5.4 км. при частоті кроків 100-110. Третій – швидкий, від 5.8 до 6.8 км., частота кроків 120–130 за хвилину. Четвертий – середня швидкість від 6.4. до 8.1 км на годину, в залежності від віку та полу при частоті кроків від 140 та більше за хвилину.

За допомогою телеметричної системи реєструвалась частота серцевих скорочень. В результаті було отримано наступне:

В першому режимі у чоловіків 20-29 років при швидкості приблизно 3.5 км. на годину ЧСС дорівнювала в середньому 87 ударів за хвилину. У чоловіків 30-39 років 87 ударів. Тобто незначне підвищення ЧСС.

В другому режимі – 20-29 років – 98, для 30-39 – 100. Різниця не велика.

В третьому режимі 111-113 відповідно.

В четвертому режимі 131 та 128 ударів за хвилину.

У жінок. Перший режим – 20-29 років – 96. 30-39 років – 94 – різниця не велика. Другий режим – 111-107. Третій режим – 123–120. Четвертий – 137-134 відповідно. Відповідно до отриманих даних є підстави зробити слідуючи висновки.

Висновки.

1 У жінок, при виконанні дозованих навантажень частота серцевих скорочень вище, ніж у чоловіків.

2. Вплив віку на стан ЧСС при ходьбі, як у чоловіків, так і жінок не значний.

Література:

1. Амосов Н. М. Энциклопедия Амосова. / Н. М. Амосов. – Київ. «Здоров'я» – 2005, 820 с.
2. Амосов Н. М., Бендет Я. А. Физическая активность и сердце. / Н. М Амосов, Я. А. Бендет. – Київ. «Здоров'я» – 1989. 209 с.
3. Платонов В. Н. Загальна теорія підготовки спортсменів в олімпійському спорті. / В. Н. Платонов. – Київ. «Олімпійська література» – 1997, 583 с.

СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

ПРИЧИНЫ РАСТОРЖЕНИЯ БРАКА В МОЛОДОЙ СЕМЬЕ

Каретная О. А.,

кандидат политических наук, доцент

доцент кафедры социологии и психологии

Национальный университет

«Одесская юридическая академия»

г. Одесса, Украина

На сегодняшний день в нашем обществе одной из актуальных проблем является сохранение семьи это связано с тем, что институт семьи является одним из самых уязвимых неустойчивых институтов в обществе.

Еще древний мудрец Платон (V–IV вв. до н. э.), понимая несовершенство человеческих брачных отношений и думая об истоках этих страданий, предлагал создать «безразводное общежитие». С этой целью он разработал проект бессемейного государства, поскольку именно в семье культивируются собственнические инстинкты. Здесь все претендуют на всех и на всё. Муж – на жену и наоборот, родители – на детей и наоборот, и все поколения – на совместно добытое или наследуемое имущество. Поэтому алчность и эксплуататорские склонности и сохраняются в обществе, ведь они не изживаются в его первоначальной ячейке – в семье [1, с. 174-175].

Еще с давних времен тема разводов было предметом обсуждения в обществе. Одним из доказательств демократизации общества как раз и является право на прекращение брачных отношений другими словами развод.

Распадаются в основном, молодые семьи, которые просуществовали не менее двух лет. Это связано с тем, что зачастую в молодом возрасте не совсем осознано, совершаются данные поступки. Поэтому причины разводов в семьях это в основном проблема молодежи.

Следует отметить наиболее частые основания для расторжения брака:

- слишком короткий отрезок времени общения до брака;
- потеря симпатии, взаимоуважения, доверия, яркое проявление антипатии, ненависти и раздражения.

Очень часто для создания семьи молодежь руководствуется только чувством, следовательно, потеря чувств и эмоций приводит, к брачной неверности у супругов так же на данном этапе может проявиться чувство ревности, одиночества эмоциональной и физической незащищенности и как следствие это ведет к расторжению брака.

- Большое количество проведенных анализов изучения семьи указывает, что зачастую вмешательство родственников в быденную жизнь молодоженов может привести к расторжению брачных отношений. Особенно остро это проявляется в семьях, где стаж супружеской жизни не превышает более трех лет;

- очень часто к расторжению брака, приводит неумеренное употребление спиртных напитков или же пристрастие к наркотическим средствам;

- склонность к проявлению авторитаризма у обоих супругов и нежеланию уступать друг другу, или же проявление данной склонности у одного из супругов, что влечет за собой нарушение норм семейного права, зачастую так же является поводом для расторжения брака;

- неравноправное разделение домашних обязанностей, перегруженность одного из партнеров трудностями по совмещению рабочих и семейных обязанностей. Данная проблема особенно остро ощущается в тех семьях,

где оба супруга работают, и для одного из них приоритетом являются профессионально-карьерные цели.

К классическим факторам риска следует отнести и воспитание будущего супруга в неполной или дисгармоничной семье, что так же играет не маловажную роль в дальнейшем развитии его (ее) семьи. Особое внимание в данном случае следует обратить на эмоциональные нарушения супружеских и детско-родительских отношений. В данном случае речь идет о недопонимании со стороны близких родственников, так скажем агентов первичной социализации. холодности, отстраненности, враждебности. Стоит так же обратить внимание на разницу в возрасте, и уровень в образовательном и социальном статусе будущих супругов.

Изучение брачно-семейных взаимоотношений наглядно демонстрирует то, что большая часть ученых, которые увлекаются проблематикой семейного воспитания, говорят о главном условии существования устойчивого брака это осознанность.

Еще А. Бебель в книге «Женщина и социализм» отмечал, что цифры разводов в каждой стране сами по себе мало о чем говорят, их нельзя сравнивать, не зная точно обычаев и законов страны. Так, например, в странах, где сильно влияние католической церкви, которая, как известно, запрещает разводы, эти показатели будут значительно ниже, чем в тех странах, в которых препятствий для расторжения брака меньше. Однако эти цифры ничего не скажут об истинной прочности браков [2, с. 112].

Уровень формирования высоконравственного сознания человека в существенной мере проявляет воздействие в его работе, а также действия в каждой области социальных взаимоотношений, составляющий долю домашних взаимоотношения. Подготовку молодого поколения к

принятию такого важного решения как вступление в брак и создание семьи, нужно считать неотъемлемой частью воспитания

Расторжение брака содействует увеличению заболеваемости в мире; он формирует травмирующие условия, которые способны спровоцировать импульсивно-ненормальные расстройства (патологии).

Одиночество подобно тому, как следствие распавшегося союза становится труднейшей общественно-эмоциональной задачей с целью многочисленных людей. На данном этапе повышение определенной доли ребят, которые вырастают в не полных семьях, можно рассматривать как один из факторов который сможет или же будет дестабилизировать семьи следующего поколения, т. к., порой люди выросшие в не полноценных семьях не могут научиться ценить семейные ценности и как правило повторяют ошибки своих родителей.

Литература:

1. Кравець В. П. Теорія і практика дошлюбної підготовки молоді / В. П. Кравець. – К. : Київ, Правда, 2000. – 688 с.
2. Буковинський А. Й. Сім'я як соціокультурний феномен в Україні [Текст] : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03 / Буковинський Адріан Йосипович ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2012. – 191 с.

МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА БРЕНД-ОРІЄНТОВАНОЇ КОМПАНІЇ

Ляшок Н. Ю.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри управління і фінансово-економічної безпеки
Донецький національний технічний університет
м. Покровськ, Україна*

Турчин С. С.,

*магістрант кафедри управління і фінансово-економічної безпеки
Донецький національний технічний університет
м. Покровськ, Україна*

В сучасних умовах постійного загострення конкурентної боротьби отримати переваги можливо за допомогою неосяжних, емоційних характеристик, які дає бренд. Бренд дозволяє заволікати і утримувати як клієнтів, так і персонал, партнерів, що неминуче забезпечує компаніям подальше зростання у відповідних галузях діяльності. До роботи з розвитку бренду відносяться і заходи з корпоративної соціальної відповідальності (КСВ).

Аналіз останніх досліджень показав, що питанню соціальної відповідальності бізнесу присвячено багато публікацій, серед яких варто виділити праці таких науковців: Маліновської О. Я., Лазаренко Л. В., Андросова Т. В., Грицина Л. А. Зазначеним авторам вдалось успішно визначити етапи становлення соціальної відповідальності бізнесу в Україні та світі, визначити напрями, поєднати та удосконалити методи

оцінки. Але мало уваги приділяється діалектичному взаємозв'язку соціальної відповідальності і розвитку бренду компаній.

Мета дослідження – визначити сутність соціальної відповідальності, проаналізувати практику соціальної відповідальності компанії ТОВ «Агрозахист Донбас» та на цій основі виробити рекомендації щодо вдосконалення КСВ та розвитку бренда.

На основі трактування зарубіжними та вітчизняними науковцями, бізнесменами, стандартами, можна визначити соціальну відповідальність як діалектичний взаємозв'язок між особою (індивідумом), бізнесом (суб'єктами господарювання) та суспільством, що характеризується взаємними правами та обов'язками з виконання приписів соціальних норм та покладення різноманітних засобів впливу у разі їх порушення [1-5].

ТОВ «Агрозахист Донбас» – одна з провідних компаній з дистрибуції посівного матеріалу та засобів захисту рослин в Україні. Товариство відноситься до великих платників податків з 2010 рок, тобто воно є одним з бюджетоутворюючих підприємств міста Покровська Донецької області.

Внутрішня політика соціальної відповідальності, яка спрямовується на персонал компанії, містить такі заходи, як: оплата послуг мобільного зв'язку; оплата вартості палива; преміювання співробітників; виплата працівникам одноразової допомоги на оздоровлення; надання додаткових оплачуваних відпусток за сімейними обставинами (з нагоди одруження, народження дитини, поховання близьких родичів, у випадку захворювання та тривалому лікуванні); надання одноразової грошової допомоги працівникам у зв'язку із сімейними обставинами тощо.

Ще один напрямок політики соціальної відповідальності пов'язаний зі специфікою роботи зі шкідливими речовинами споживачами продукції компанії та захистом довкілля. Так, керівники компанії

«Агрозахист Донбас» розуміють, що ефективне використання дорогих препаратів захисту рослин не можливе без їх грамотного застосування. Для цього організуються систематичні навчання агрономів, керівників господарств, де заняття проводять спеціалісти компаній-виробників, науково-дослідницьких інститутів, дослідних станцій. В арсеналі навчань – широкий обмін досвідом слухачів, дискусії та круглі столи. Рамки навчань не обмежуються межами Донецької області: для обміну досвідом спеціалісти та керівники господарств, які співпрацюють з «Агрозахист Донбас», відвідують фермерські та дослідні господарства Канади, Німеччини, Чехії, США.

Також для своїх колег підприємство організовує регулярні туристичні поїздки, в тому числі й закордонні – це сприяє встановленню товариських відносин і таких взаємин, коли кожний цінує дотримання своїх зобов'язань та слів. Якщо говорити про конкретні кроки за останні роки, то слід вказати на такі дії [6]:

- участь та проведення навчальних та науково-практичних заходів (міжнародна конференція з використання «Вітазіма» в Родчестері, США; конференція у міжнародному центрі рослинництва, м.Берлін; звітна конференція про результати роботи; контрольна поїздка до ПСП «Ватутіна», м. Кропивницький);
- проведення заходів інформаційно-розважального плану для партнерів, друзів, персоналу (День поля, с. Веселовське; День поля, с. Городниця; День поля, м. Ровно);
- проведення соціальних заходів, спрямованих на згуртування колективу та відпочинок (сходження на гору Говерла, туристична поїздка; суботник у чистий четвер; фінансування дитячого садка «Дзвіночок», смт. Чабани, Київська обл.; річниця Конституції України, Шацькі озера, туристична поїздка).

В рамках політики соціальної відповідальності товариству ми можемо запропонувати такі стратегії, як:

- подальше сприяння проведенню просвітницьких заходів, обміну досвідом і позитивними практиками для робітників, партнерів, населення, громад;
- створення умов для проходження практики студентами навчальних закладів;
- забезпечення формування кадрового резерву, планів кар'єрного розвитку;
- формування індивідуальної корпоративної культури;
- залучення більшої кількості представників з уразливих груп населення (в тому числі, ВПО, що доречно за місцем розташування філій компанії);
- ширше оприлюднювання нефінансової звітності, у тому числі через спеціалізовані портали, бази звітів та ЗМІ з метою підвищення обізнаності споживачами, діловими партнерами, громадами;
- залучення державних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань підприємців до участі в заходах з СВ;
- подальша підтримка належних умов праці, надання працівникам матеріальної допомоги, безвідсоткових позик;
- налагодження діалогу з профспілковими організаціями, сприяння укладенню колективних договорів;
- акцентування уваги споживачів щодо екологічних, економічних та соціальних аспектів товарів/послуг, репутації виробника;
- проведення екологічних акцій.

Усі ці запровадження виведуть бренд компанії на новий рівень, рівень корпоративної соціальної відповідальності, коли компанія сприйматиметься як гідне місце роботи, надійний діловий партнер і добропорядний сусід серед суспільства.

Література:

1. Andersen R. H. Social Responsibility Accounting: Evaluating Its Objectives, Concept and Principles // CAmagazine. – October, 1977. – P. 32-35.
2. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства / Котлер Ф. / Пер. з англ. – К.: Стандарт, 2005. – С. 23.
3. Баффетт У. Эссе об инвестициях, корпоративных финансах и управлении компаниями / Баффетт У. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2008. – С. 35.
4. ISO 26000:2010 Guidance on social responsibility. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:26000:ed-1:v1:en>.
5. Корпоративна соціальна відповідальність : підручник / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко, д-ра екон. наук, проф. А. Я. Кузнецової. – К. : Вид-во УБС НБУ, 2009. – 258 с.
6. ТОВ «Агрозахист Донбас» / За даними компанії // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agrozahist-donbas.com.ua/>.

ПРАКТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ КАДРОВИХ РИЗИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОРГІВЛІ

Миколайчук І. П.,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту

Київський національний торговельно-економічний університет

м. Київ, Україна

Сілко А. Б.,

*студентка факультету економіки, менеджменту та психології
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна*

Стреглова П. Г.,

*студентка факультету економіки, менеджменту та психології
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна*

Ризики як соціально-економічне явище впливають на усі сфери діяльності сучасних підприємств. Обізнаність керівників про ймовірні ризики, а також вміння їх мінімізувати є необхідною умовою успішної діяльності та розвитку підприємств. Першочергова увага повинна приділятися керівниками кадровим ризикам, оскільки саме від якості роботи персоналу залежить функціонування організації. Їх особливість і складність прояву полягає в тому, що передбачити поведінку людини в процесі роботи майже неможливо, навіть застосовуючи сучасні методи оцінювання персоналу. Окрім того, досить важко оцінити їх вплив на фінансові результати господарювання організацій, що зумовлює актуальність дослідження причин та наслідків кадрових ризиків у діяльності будь-якого підприємства, які є першопричиною всіх інших видів ризиків.

По суті кадрові ризики означають ймовірність настання негативних чи позитивних наслідків діяльності підприємства, як матеріальних, так і нематеріальних, внаслідок діяльності та бездіяльності персоналу, що зумовлена рядом чинників.

За місцем виникнення кадрові ризики є різновидом підприємницьких ризиків. Їх об'єктом можуть бути як всі працівники

організації, так і окремих працівників. Кадрові ризики можуть мати об'єктивний та суб'єктивний характер, при цьому об'єктивні ризики існують незалежно від функціонування внутрішнього середовища організації, а суб'єктивні ризики залежать безпосередньо від поведінки працівників [1]. Зокрема, європейські HR-менеджери зазначають такі найвагоміші різновиди кадрові ризики, притаманні також й підприємствам торгівлі (табл. 1):

Таблиця 1

Порівняння кадрових ризиків у європейських та українських організаціях

«Європейські» кадрові ризики	«Українські» кадрові ризики
Рейтинг співробітників	Зневага керівника до підлеглих
Дефіцит практичних навичок	Дефіцит практичних знань
Невідповідність законодавчим та нормативним документам	Неосвіченість у законодавчих та нормативних документах
Перевірка рівня кваліфікації	Дефіцит практичного навчання
Неефективна система мотивації	Низький рівень мотивації
Низький рівень етикету	Низький рівень моралі та етикету
Саботаж працівників	Висока плинність кадрів
Висока кількість прогулів	Часті запізнення
Низька якість наймання персоналу	Надмірні вимоги до наймання персоналу

Джерело: [2]

Причинами виникнення кадрових ризиків можуть бути як внутрішні (організаційні та індивідуальні кадрові ризики), так і зовнішні (середовище підприємства). Специфіка кадрових ризиків у практиці вітчизняного бізнесу викликана особливостями внутрішнього середовища

організацій та менталітетом громадян, що проявляється у відношенні працівників до виконуваної роботи, у їх взаємовідносинах із керівниками, у морально-етичних аспектах тощо. Вітчизняним підприємствам торгівлі найбільш притаманні такі кадрові ризики: висока плинність кадрів; низький рівень мотивації персоналу; зневажливе ставлення керівників до торговельно-оперативного персоналу тощо. Їх спільною причиною є низький рівень зацікавленості керівництва у розвитку працівників, переймання лише проблемою підвищення продуктивності праці та якістю виконуваних функціональних обов'язків.

Як правило, підвищити рівень матеріальної мотивації персоналу можна завдяки стимулюванню їх відсотками від продажу та знижками (подарунками) на товари. Поширеним явищем є те, що торговельно-оперативний персонал не бачить або не має перспектив кар'єрного зростання. Внаслідок цього на багатьох підприємствах торгівлі, незалежно від їх розміру, склалася тенденція, коли працівники починають вести пошук іншої роботи, відпрацювавши лише декілька місяців. Вирішити цю проблему можна за допомогою розвитку компетентності працівників, розуміння їх важливості та значимості для підприємства, усвідомлення ролі кожного у розвитку корпоративної культури та підприємства в цілому. Торговельні підприємства повинні впроваджувати програми швидкого кар'єрного зростання для ініціативних працівників, які бездоганно виконують свої обов'язки. Такі зміни зможуть допомогти у вирішенні проблеми не лише плинності, але й мотивації працівників.

Варто також підкреслити позитивний вплив кадрових ризиків, що є мало дослідженим, оскільки позитивний ефект переважно виникає внаслідок спланованих дій із запровадження стратегії управління персоналом. Проте виникнення ризику означає не лише організацію заходів щодо його запобігання, а й використання можливостей для отримання прибутку. Отже, позитивними матеріальними наслідками

кадрових ризиків можуть бути: зростання рівня прибутку; збільшення ефективності капіталовкладень у персонал; перевиконання плану продажів. До якісних позитивних наслідків належать: незаплановане підвищення якості роботи персоналу; формування позитивного іміджу підприємства; задоволеність працівників виконуваною роботою тощо.

Враховуючи специфіку діяльності торговельного підприємства, доцільно запропонувати експертний метод оцінки кадрових ризиків, що дозволить більш об'єктивно оцінити їх рівень, врахувати складні соціально-економічні проблеми, які не піддаються математичним розрахункам. Оцінку пропонується давати на основі розрахунку вагових коефіцієнтів значущості факторів ризику методом попарного порівняння. При цьому значення коефіцієнтів переваги при оцінці значущості ризиків приймаються такі: 0,2 – оцінка ризику, що має найменшу значущість для підприємства; 1,0 – однакова значущість ризиків; 5 – оцінка ризику, що має найбільшу значущість.

Апробація запропонованого методу оцінки кадрових ризиків підприємства була здійснена на прикладі ТОВ «Ашан Україна Гіпермаркет» у м. Києві. Результати розрахунків зведено в табл. 2.

Таблиця 2

Експертна оцінка кадрових ризиків в ТОВ «Ашан Україна Гіпермаркет»

Ризики	Оцінка ризиків, бал						Сума балів	Ранг ризиків
	1	2	3	4	5	6		
1. Відбір персоналу	1	5	1	5	1	5	18	1
2. Навчання	0,2	1	1	5	1	0,2	8,4	4

персоналу								
3.Мотивація	1	1	1	5	1	1	10	3
4. Ризик оцінки персоналу	0,2	0,2	0,2	1	0,2	0,2	2	5
5. Втрати через неухважність працівників	1	1	1	5	1	1	10	3
6. Плинність персоналу	0,2	5	1	2	1	1	10,2	2

Джерело: складено авторами

За результатами розрахунків видно, що найбільше значення для ТОВ «Ашан Україна Гіпермаркет» мають такі ризики як: відбір персоналу, його плинність та мотивація. Знизити їх можна через вдосконалення методів відбору кандидатів на посади, розробки заходів з адаптації, мотивації, інтелектуального та професійного розвитку персоналу через впровадження електронних корпоративних освітніх ресурсів тощо.

Отже, для попередження кадрових ризиків керівнику організації необхідно проводити постійний моніторинг змін показників діяльності підприємства, в т. ч. аналіз рівня його конкурентоспроможності, репутації та іміджу [3]. Врахування кадрових ризиків є необхідною умовою розвитку підприємства, а створення ефективної програми заходів управління ними дозволить не лише мінімізувати їх негативний вплив, але й збільшити позитивний ефект та підвищити конкурентоспроможність суб'єкта господарювання.

Література:

1. Хитра О. В. Поняття, фактори і наслідки кадрових ризиків на підприємстві [Електронний ресурс] / О. В. Хитра, Л. М. Андрушко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – Вип. 1. – С. 163-167. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2013_1_27
2. Москаленко В. О. Управління кадровими ризиками як напрям удосконалення механізму управління персоналом [Електронний ресурс] / В. О. Москаленко, Ю. Ю. Дробот // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – 2017. – Т. 23, № 2. – С. 57-65. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnukht_2017_23_2_10
3. Горбачова Л. Управління кадровими ризиками в умовах ринку [Електронний ресурс] / Л. Горбачова // Україна: аспекти праці. – 2014. – № 8. – С. 37-42. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uap_2014_8_8

ТУРИЗМ ТА РЕКРЕАЦІЯ

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ У ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Диченко В. С.,

учениця 10 класу комунального закладу

«Полтавський обласний науковий ліцей-інтернат

II-III ступенів імені А.С. Макаренка

Полтавської обласної ради»,

с. Ковалівка, Полтавська область, Україна

Кітченко В. А.,

учитель географії комунального закладу

«Полтавський обласний науковий

ліцей-інтернат II-III ступенів імені А. С. Макаренка

Полтавської обласної ради»

с. Ковалівка, Полтавська область, Україна

Стратегічна мета розвитку туризму в Україні полягає у створенні продукту, конкурентоспроможного на світовому ринку, здатного максимально задовольнити туристські потреби населення країни, забезпечити на цій основі комплексний розвиток територій та їх соціально-економічних інтересів при збереженні економічної стабільності розвитку та історико-культурної спадщини. Поміж досить перспективних сегментів туристичного і ресторанного видів туризму можна назвати порівняно новий – гастрономічний. До того ж, організація

«гастрономічних турів» сприяє відродженню національних кулінарних традицій [2, с. 16].

На сьогоднішній день головне завдання у вивченні гастрономічного туризму – перехід від загальних до приватних питань, до регіонального вивчення гастротуризму, його розвитку в конкретній територіальній громаді, районі, області [5, с. 211]. Натомість, наукові літературні джерела, де було б комплексно висвітлено питання сучасного стану розвитку гастрономічного туризму на теренах Полтавської області, відсутні. Отже, вивчення даного виду туризму як суспільно-географічного об'єкта регіонального рівня є надзвичайно **важливим та актуальним**.

Джерелами нашого дослідження була наявна наукова, методична та краєзнавча література, матеріали Департаменту культури і туризму Полтавської облдержадміністрації, Всесвітньої туристичної організації ЮНВТО [1], Міжнародної асоціації гастрономічного туризму.

Науковці Шандор Ф. Ф. та Кляп М. П., класифікуючи види туризму за метою подорожі, виділяють і гастрономічний [7]. Його можна розглядати як потужний «соціокультурний феномен» [5].

Враховуючи актуальність, незначну кількість досліджень із цієї тематики, а також об'єктивну потребу у вивченні сучасного стану та перспектив розвитку гастрономічного туризму на теренах Полтавщини, обрана тема дослідження має всі підстави свого **суспільно-корисного значення, доцільності та необхідності висвітлення**.

Гастрономічний туризм – відносно молодий напрям, що має значний економічний потенціал, обумовлений наявністю потужної сировинної бази, екологічно чистої продукції, котра користується попитом [4, с. 101]. Саме така характеристика співпадає із факторами розвитку гастротуризму на теренах Полтавського регіону.

Тут потужно представлений гастрономічний туризм як святковий, так і фестивальний (*Таблиця 1*). Полтавщина є одним з наймальовничіших

та екологічно чистих регіонів України. Область має значний туристичний потенціал, що передбачає організацію та проведення вже традиційних для регіону заходів [3], у тому числі презентацію саме гастрономічної гостинності Полтавщини [6].

Про гастрономічні смаки полтавців із глибини віків ми дізналися з творів нашого всесвітньо відомого земляка І. П. Котляревського на сторінках безсмерної «Енеїди». Тому не дивно, що своєрідною кулінарною візитівкою обласного центру вже давно стали Свято вареників, Свято сала, Свято Масляної.

Міжрегіональний туристичний фестиваль «Гастрономічна гостинність Полтавщини» має на меті представити гастрономічні вироби української та інших національних кухонь, майстер-класи гастрономічного мистецтва.

Полтавська галушка є смаковим брандом не лише регіонального рівня, а й України в цілому. На Міжнародному фестивалі «Полтавська галушка» проводять майстер-класи з виготовлення галушок, пельменів, вареників. Досить колоритною є локація «Родичі галушки», де навчають готувати цяоцзи (страва китайської кухні, з тіста та м'ясної начинки), писати китайські ієрогліфи та проводити чайну церемонію. Гості з Грузії приїздять до Полтави разом з родичами полтавської галушки – хінкалі.

Народна кулінарна автентичність страв, що представлена вергунами, варениками та борщем, прослідковується навіть на Фестивалі полуниці. Кременчуцькі умільці пропонують скуштувати на заході справжній полуничний борщ для гастрогурманів.

Таблиця 1

Гастрономічні фестивалі та свята Полтавщини

<i>№</i>	<i>Назва гастрономічного</i>	<i>Місце проведення</i>	<i>Дата</i>
----------	------------------------------	-------------------------	-------------

	<i>фестивалю або свята</i>		<i>проведення</i>
1	Свято вареників	м. Полтава	січень
2	Свято сала	м. Полтава	лютий
3	Свято Масляної	міста та райони області	лютий – березень
4	Міжрегіональний туристичний фестиваль «Гастрономічна гостинність Полтавщини»	м. Полтава, до Дня Європи в Україні	травень
5	Міжнародний фестиваль «Полтавська галушка»	м. Полтава	червень
6	Фестиваль полуниці	м. Кременчук	червень
7	Всеукраїнський полуничний фестиваль-ярмарок «Білецьківський край – полуничний рай»	с. Білецьківка, Кременчуцький р-н	червень
8	Гастрономічно-гумористичний фестиваль «Пливе щука з Кременчука»	с. Білецьківка, Кременчуцький р-н	липень
9	«Опішнянський фестиваль натуральної їжі»	с. Опішня, Зіньківський р-н	серпень
10	Міжнародний гастрономічний фестиваль-квест «Борщик у глиняному горщику»	с. Опішня, Зіньківський р-н	серпень
11	Культурно-гастрономічний фестиваль «Опішня. СливаФест»	с. Опішня Зіньківський р-н	вересень

12	«Свято миргородської свині»	м. Миргород	вересень
13	Свято меду	м. Полтава	серпень
14	Гастрономічний фестиваль «Гарбузовий фест-квест»	с. Чечелеве, Кременчуцький р-н	листопад
15	Гастрономічно-фольклорний фестиваль «Золоте колосся Полтавщини»	с.Салівка, Кременчуцький р-н	серпень
16	Фестиваль крафтової їжі	м. Кременчук	листопад
17	Фестиваль української кухні	с. Петрівка, Полтавський р-н	липень
18	Культурно-гастрономічний фестиваль «До Енея на гостину»	м. Полтава	жовтень
19	Фестиваль солодоців «Солодкий Кременчук»	м. Кременчук	вересень

У серпні місяці етно-об'єднанням «Старий хутір» спільно з громадськими організаціями, небайдужими до розвитку туристичної привабливості с. Опішні, проводиться «Опішнянський фестиваль натуральної їжі» у рамках проекту по розвитку сільського органічного виробництва. На фестивалі відбуваються презентації, приготування і дегустації сирників за народними рецептами, органічного чаю з польових трав та натурального узвару з груш і яблук, майстер-класи народних промислів.

У цей же період року на території етно-садиби «Лялина світлиця» проводиться фестиваль-квест «Борщик у глиняному горщику». Мета фестивалю – надати можливість кожному учаснику скуштувати борщ і основні його різновиди. Місія фестивалю – популяризація української кухні і національних традицій серед населення країни та міжнародного співтовариства.

Культурно-гастрономічний фестиваль «Опішня. СливаФЕСТ» має на меті відродження та популяризацію української традиційної автентичної кухні та відновлення слави місцевого гастрономічного бренду «опішнянська слива».

У рамках проведення Національного Сорочинського ярмарку (с. Великі Сорочинці, Миргородський район) проводяться свята Сала, Вергуна, Гарбуза, Спаса Медового, Вареника, Галушки, Борщу.

1 листопада 2015 року в області започатковано гастрономічний фестиваль «Гарбузовий фест-квест», який проходить на території першого заміського кластер-дому сільського зеленого туризму, правдивої їжі, органік-товарів. Мета фестивалю – популяризація Полтавщини, як сприятливого туристичного регіону, центру народної гастрономії та органічної їжі.

Таким чином, на території області потужно представлений святковий та фестивальний гастрономічний туризм. Зважаючи на значні туристичні ресурси регіону, в подальшому доцільно здійснити комплексне вивчення перспектив розвитку гастротуризму та розробку цікавих гастрономічних маршрутів Полтавщиною.

Література:

1. Всесвітня туристична організація ЮНВТО: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://europe.unwto.org>

2. Глушко В. О. Гастрономічний туризм як окремий вид у туризмі: поняття, сутність, класифікація / О. В. Глушко // Торгівля і ринок України, 2016. Вип. 39 – 40, С. 166 – 175
3. Календарний план гастрономічних фестивалів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://agvt.nuft.edu.ua>
4. Муллер М. В. / Особливості формування інноваційного розвитку гастрономічного туризму Полтавської області/ М. В. Муллер // Економіка і регіон № 1 (62). – ПолтНТУ, 2017. – С. 101–104
5. Нестерчук І. К. Гастрономічний туризм: методична платформа / І. К. Нестерчук // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Випуск 7, 2017, С. 210 – 214
6. Обласна Програма стратегії розвитку туризму та курортів у Полтавській області на 2019 – 2029 роки // Департамент культури і туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.poltavaculture.gov.ua>
7. Шандор Ф. Ф. Сучасні різновиди туризму : підручник / Ф. Ф. Шандор, М. П. Кляп. – К. : Знання, 2013. – 334 с.

ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Христенко Г. М.,

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри економіки підприємства

Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Бережанський агротехнічний інститут»

м. Бережани, Україна

Герасимів З. М.,

кандидат географічних наук, доцент

доцент кафедри економіки підприємства

Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Бережанський агротехнічний інститут»

м. Бережани, Україна

В умовах посилення глобалізаційних процесів туристична галузь перетворилася на одну з пріоритетних сфер у світовій економіці, здійснюючи вагомий вплив на соціально-економічний розвиток окремих галузей та країн в цілому.

За даними Міжнародної туристичної організації частка туризму у світовому ВВП становить 9 %, в експорті послуг – 30 %, частка від обсягів світової торгівлі – 6 %, кожен 12 зайнятий працює у сфері туризму [2].

Сучасний стан розвитку економіки України потребує пошуку нових форм господарювання, серед яких перспективною є підприємницька діяльність у сфері сільського зеленого туризму. Україна з її унікальним ресурсним потенціалом має великі можливості для розвитку сільського туризму, особливо в тих регіонах, де недостатньо розвинена соціальна інфраструктура і одночасно є значний невикористаний рекреаційний потенціал.

З наукової точки зору зелений туризм слід розглядати як форму господарської діяльності сільського населення, що передбачає надання послуг з тимчасового розміщення і відпочинку осіб, які мають потребу у використанні місцевих рекреаційних ресурсів [1].

Розвиток сільського зеленого туризму забезпечить вирішення цілого комплексу проблем: диверсифікація сільської економіки; підвищення рівня зайнятості сільського населення; зростання рівня

доходів сільських мешканців; розвиток соціальної інфраструктури та покращення благоустрою сільських населених пунктів; збільшення життєздатності сільських громад через диверсифікацію видів діяльності; збереження і розвиток історико-культурної спадщини села; збереження та покращення стану природного середовища; створення екологічного туристичного продукту.

Одночасно, сільський туризм урізноманітнює місцеву економіку; стимулює розвиток підприємництва у різноманітних секторах; розширює зайнятість сільського населення не тільки у виробничій сфері, але й у сфері обслуговування; сприяє відродженню нетрадиційних напрямів діяльності у невиробничій сфері; формує попит на місцеві товари і послуги; створює додаткові джерела доходів до місцевих бюджетів, що сприяє зміні становища сільських підприємців, жителів села та сільських громад.

Практика запровадження зеленого туризму забезпечить економічну та демографічну стабільність сільських територій, сприятиме вирішенню соціально-економічних та екологічних проблем. Розвиток підприємництва в даній галузі може перетворитися на потужний сектор економіки сільських територій в туристичній індустрії нашої держави.

Література:

1. Мазур С. А. Сільський зелений туризм як напрям диверсифікації сільської економіки та чинник розвитку сільських територій. *Ефективна економіка*. 2018. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6662>.
2. . Світова туристична організація UNWTO. URL: <http://www.unwto.org>.